

✻ BUDAVÁRI ✻

2021. 12. – 2022. 01.

II. ÉVF. 11. SZÁM

SÉTÁK

TÁJÉKOZTATÓ ÉS KULTURÁLIS
MAGAZIN

VAN ÉRTELME A VÁRAKOZÁSNAK

BESZÉLGETÉS

DR. BÁBEL BALÁZS KALOCSAI ÉRSEKSEL

Adventi képtár

Budavári templomok kincsei

Magyar Vöröskereszt

140 éve az elesettek szolgálatában

Róth Miksa,

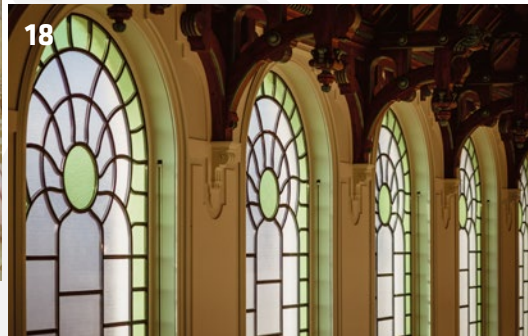
a fény és a színek mestere

NHP
NEMZETI
HAUSZMANN
PROGRAM

BUDAVARI
PALOTANEGYED

KEDVES OLVASÓ!

TARTALOM

LÉLEKZET

- 4 A vörös kereszt oltalma alatt
140 éve az elesettek szolgálatában
- 12 Nem vagyunk egyedül
Beszélgetés dr. Bábel Balázs kalocsai érsekkel
- 16 Mintha egy mesevilágba érkeztem volna
Nacsas Olivér a budai Várról
- 18 A fény és a színek mestere
Róth Miksa művészete
- 24 Verselő karácsony
Magyar költők a szeretet ünnepéről

SÉTÁK

- 8 Kis karácsonyi séta a budavári templomokban
- 22 Karácsonyi történetek a királyi udvarból

ESEMÉNYEK

- 28 Játékos advent
Karácsonyi gyerekprogramok
- 30 Közös ünnep a Várkert Bazárban
- 31 Mesekalendárium: Nagy Zoárd karácsonya

AKTUÁLIS KÖZÉRDEKŰ INFORMÁCIÓK

- 32 Hírek a Budavári Palotanegyedből

BUDAVÁRI FINOMSÁGOK

- 34 Felséges tyúkhúsleves

KÖZELKÉPEK

- 35 Keresztrejtvény

A budai Vár karácsonyi díszekbe öltözött. Amikor idei utolsó, ünnepi magazinnunk megjelenik, a Szent György téren felállított adventi koszorún már a harmadik gyertyát is meggyújtottuk. A Budavári Palotanegyed gyönyörű karácsonyfáinak fénye estéknként varázslatos hangulatot áraszt, a levegőt forralt bor és mézeskalács illata járja át. Ünnepre készülődünk, és arra biztatom Önöket, hogy tartsanak velünk.

Idén rengeteget dolgoztunk azért, hogy az ünnepi időszakra ismét egy kicsit szebbé és otthonosabbá varázsoljuk a Budavári Palotanegyedet. A Főőrség épülete egy hangulatos étteremmel és kiállítótérrel gazdagodott. Átadtuk az újjáépített Lovardát, amely a főváros legszebb rendezvényhelyszíneinek egyike, rendbe hoztuk a Csikós udvart, és újjászülletett a palotaszinteket összekötő Stöckli lépcső is. Az ország legtehetségesebb iparosmestereinek keze munkáját dicséri a Budavári Palota történelmi termei közül elsőként helyreállított Szent István-terem, ahol már eddig is több mint harmincezer látogatót fogadtunk. E csodálatos helyszínek az ünnepi időszakban

is várják mindazokat, akiket közelebbről is érdekel a budai Vár újjászülletésének története.

A gazdag adventi programkínálatunkon túl, amely minden korosztály számára tartogat meglepetéseket a Várkert Bazárban, az év végére még egy ajándékkal készültünk. Befejeztük a Habsburg-kapu felújítását, amely mellett a jól ismert turul is elfoglalhatta megszokott helyét, valamint elkészültünk a Halászógyerekek kútjának és környezetének rekonstrukciójával is.

A magam és a Várkapitányság munkatársai nevében ezzel kívánok áldott, békés karácsonyt és boldog új esztendőt minden kedves Olvasónknak!

*Fodor Gergely
kormánybiztos,
a Várkapitányság vezetője*

BUDAVÁRI SÉTÁK, II. ÉVFOLYAM 11. SZÁM

Kiadja: Várkapitányság Integrált Területfejlesztési Központ Nonprofit Zrt. 1013 Budapest, Ybl Miklós tér 6., 1519 Budapest, Pf. 365
ISSN 2732-0855

Főszerkesztő: Kőrösi Gábor

Vezető szerkesztő: Németh Mónika Főmunkatárs: Csermely Gábor

A szerkesztőség munkatársai: Borbényi Györgyi, Gyarmati Krisztina, Igazság Arnold, Kúti Klaudia, Leitner Karina, Nagy Nándor, Sándor Zsolt, Serfőző Melinda, Tímár Andrea Fotók: Gyarmati Lili, Kárász Karolina, Thaler Tamás, Alamy, Fortepan, Magyar Nemzeti Múzeum, MTI, Shutterstock, Várkapitányság archívum, Wikimedia Commons

Fejlesztéseinket és programjainkat bárhol és bármikor figyelemmel kísérheti. Kövesse közösségi oldalainkat, tekintse meg *Budavári Történetek* című [online magazinműsorunkat](#) YouTube-csatornánkon, és [iratkozzon fel hírlevelünkre!](#)

hirlevel.nemzetihauszmannprogram.hu

A VÖRÖS KERESZT OLTALMA ALATT

140 ÉVE AZ ELESETTEK SZOLGÁLATÁBAN

„Emberiséggel a békéért” – hangzik a Nemzetközi Vöröskereszt mottója. Hazánkban 1881 óta működik a napjainkra világméretűvé nőtt humanitárius segélyszervezet képviselője.

Milyen események és lépések vezettek a Magyar Vöröskereszt megszületéséig? Kik voltak a szervezet nagy alakjai? Példamutató sorsok és történetek fémjelzik a Magyar Vöröskereszt elmúlt 140 évét: a legnagyobb bajban, háborúk, természeti katasztrófák, járványok idején is segítséget nyújtottak a rászorulóknak.

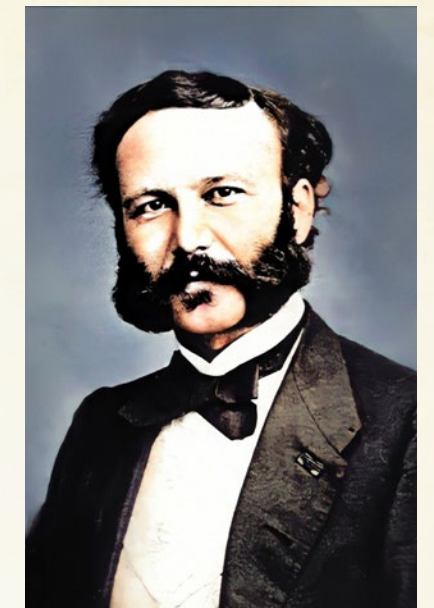

A Nemzetközi Vöröskereszt élelmiszersegélyének kiosztása 1956-ban (Fortepan/Nagy Gyula)

◀ Carlo Bossoli svájci származású olasz festő és litográfus festménye érzéketlenül mutatja be a solferinói ütközet borzalmát

✔ Humanitárius munkájáért a világ első Nobel-békedíját Henry Dunantnak ítelték oda 1901-ben

EGY SORSFORDÍTÓ CSATA

A Vöröskereszt története egy igaz lelki svájci üzletemberrel és egy véres ütközettel kezdődött. Henry Dunant 25 éves volt, amikor 1853-ban Genf-ből Algériába utazott, hogy egy svájci gyarmat, Sétif ügyeit irányítsa. Néhány évvel később egy üzlet szőlította vissza az európai kontinensre: nem tudta megszerezni a szükséges koncessziót egy malom működtetéséhez, ezért úgy határozott, visszatér Genfbe, és III. Napóleonhoz folyamodik a szükséges okmányok kiadásáért. A francia uralkodó ekkor éppen a szárd-francia-osztrák háború döntő ütközetére készült Délkelet-Lombardiában. Itt próbálta őt Dunant személyesen felkeresni, így vált szemtanújává az 1859. június 24-én lezajlott solferinói csatának, amely óriási áldozatokat követelt.

Dunant visszaemlékezései szerint mintegy 300 ezer ember állt egy ötmérföldes arcvonalon, és a harc több mint 15 órán keresztül folyt. A hithű

kálvinista családban nevelkedő fiatalembert megrendítette a több tízezer halott és sebesült katonák látványa, valamint az a kaotikus és egyben heroikus küzdelem, ahogy a jelenlévők próbálták ellátni a sebesülteket. Ez a megrendítő élmény jelentette az inspirációt számára, hogy javaslatot tegyen egy olyan segélyszervezet létrehozására, amely a háború áldozatainak intézményes védelmét tűzi ki célul.

Dunant sürgetése nyomán született meg 1863-ban a Vöröskereszt humanitárius mozgalma. Egy évvel később az alapítók kezdeményezésére diplomáciai konferenciát rendeztek Genfben. Itt kötetett meg az első nemzetközi egyezmény a harctéren megsebesült katonák megkülönböztetés nélküli megsegítéséről.

NŐK A HÁBORÚ ZAJÁBAN

Az 1867. évi kiegyezéssel létrejött Osztrák-Magyar Monarchia is csatlakozott az első genfi egyezményhez.

Henry Dunant Solferinói emlékek című írásában foglalta össze a csata borzalmait, és hívta fel a figyelmet a sebesültek helyzetére.

A Monarchia közös hadügyminiszterre hivatalosan is javasolta a magyar kormány az önkéntes egészségügyi szolgálat megszervezését. A felvetést egyetértés fogadta, ám ahhoz ragaszkodtak a kormány tagjai, hogy a szolgálatot a Monarchiától függetlenül szervezzék meg. Az elképzelést, mely szerint Ausztriában és Magyarországon is önállóan működő Vöröskereszt Egylet létesül, I. Ferenc József is jóváhagyta. 1880. december 5-én gróf Károlyi Gyula főrendházi tagot bízta meg a magyar segélyegylet megszervezésével.

Nem volt ekkor már ismeretlen Magyarországon a szervezett harctéri segítségnyújtás gyakorlata. Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc idején kiváló hatékonysággal működött a Honvédpóliói Egylet, többek

A VÖRÖSKERESZT NEMZETKÖZI BIZOTTSÁGA 1882. JANUÁR 20-ÁN KELT LEVELÉBEN JELENTETTE BE A MAGYAR EGYLET MŰKÖDÉSÉT.

között Kossuth Zsuzsanna, a tábori kórházak főápolónője támogatásával. Az egylethez országszerte rengetegen csatlakoztak, orvosok, nővérek, fegyvert fogni nem tudó hazafiak siettek a katonák segítségére. A szabadságharc leverése után az egyletet beszüntették, de emberieségből mutatott példájuknak egyre több követője akadt, a kiegyezés utáni évtizedben már több segítő szándékú, jótékony nőegylet is működött az országban.

Amikor 1878-ban a Monarchia csapatai Bosznia-Hercegovina megszállására indultak, a nőegyletek vezetői elhatározták, hogy közös mozgalmat indítanak a harcra induló katonák, illetve hátrahagyott családtagjaik megsegítésére. Központi Segélyező Nőegylet néven gyűjtést kezdeményeztek, az akciónak köszönhetően pedig élelmiszert, fehérneműt és sebkötözőt szert küldhettek a frontra a katonák után. Az eredmény fényében a résztvevők úgy döntöttek, hogy munkájukat állandósítják, és az egész országra kiterjesztik:

így született meg 1879 márciusában a Magyar Országos Segélyező Nőegylet, Erzsébet királyné védnöksége alatt. Az egylet alapszabályát úgy dolgozták ki, hogy illeszkedjen a genfi egyezményhez, így módon a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága engedélyezte számukra a vörös kereszt jelzés használatát.

EGYLET SZÜLETIK

1881. május 17-én a gróf Károlyi Gyula szervezése nyomán létrejött Vörös-Kereszt Férfi-egylet és a Magyar Országos Segélyező Nőegylet egyesüléséből született meg a Magyar Szent Korona Országainak Vörös-Kereszt Egylete (korabeli írásmóddal), amely a Magyar Vöröskereszt közvetlen elődjének számít.

Az egyesület azonnal megkérte felvételét a Vöröskereszt

☛ **Vöröskeresztes jelzés alatt közlekedő kórházvonat az első világháború idején**

nemzetközi kötelékébe. A Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága 1882. január 20-án kelt körlevelében jelentette be a magyar egylet működését. Az immár nemzetközileg is elismertté vált szervezet gondnokává Batthyány Lajos egykori titkárát, a szabadságharc egyik honvédeztársát, a kiváló diplomáciai érzékkel megáldott Ivánka Imrét választották, aki maga is részt vett az egyesület megalakításában.

1884-ben ő volt az, aki személyesen számolt be Genfben a hazai mozgalom tevékenységéről. Ivánkát a szegedi árvíz idején nagy áldozatkészséget tanúsító gróf Csekonics Endre követte a vezetői székben, aki 1891 és 1918, majd 1921 és 1923 között töltötte be a tisztséget.

SEGÍTSÉG A FRONTON ÉS A HÁTORSZÁGBAN

A századfordulón a Vöröskereszt Egylet már több tízezernyi tagot számlált országszerte. Számos elkötelezett férfi és bátor nő dolgozott azért, hogy a bajba jutottak oltalomra lelhessenek. Ott találjuk közöttük az első magyar orvosnőként rengeteg akadályt leküzdő Hugonnai Vilmát, aki az első világháborúban az

Fortepan/Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum/Pálós István gyűjteménye

együttműködésben több városban betegmegfigyelő állomásokat szervezett. A nagy múltú Apor család sarja, Apor Gizella szintén szolgált ápolónőként az első világháborúban. Ő volt az, aki a háború után az angliai egészségügyi képzési rendszer mintájára átszervezte a hazai vöröskeresztes iskolákat. Csodás helytállásról tettek bizonyosságot a Durgó testvérek is, Ilona és Katalin, akik a Vöröskereszt Egyletnél tanulnak ápolónőnek, majd az első világháború szinte valamennyi frontját bejárták, a második világháború idején pedig fiatalokat oktattak elsősegélyre.

Az első világháború idején nem csupán a frontokon vállaltak fontos szerepet az egylet tagjai, de itthon is nagy segítséget jelentettek a sebesültek ellátásában. Ekkor állították fel keresőszolgálatukat is, amely először Tudósító Iroda, majd Hadifoglyokat Gyámoltó és Tudósító Hivatal néven működött.

Önkéntesek a többi között üzeneteket közvetítettek a hadba vonult katonák és a hátországból maradt hozzátartozók között, valamint az

☛ **Más főrangú asszonyokhoz hasonlóan Augustza főhercegné, József Ágost főherceg felesége is csatlakozott a Vöröskereszt szervezetéhez az első világháború alatt**

aggódó családtagok számára próbáltak információt szerezni a fronton harcoló vagy hadifogságba esett szeretteikről.

A második világháború a korábbi fegyveres konfliktusokhoz képest új kihívást állított az egylet tagjai elé: a deportáltak és internáltak, illetve a nagyszámú eltűnt gyermek keresése hatalmas és néha a lehetetlennel határos feladatot jelentett az önkéntesek számára. Az eltűntek, elhurcoltak megtalálásának érdekében szorosan együttműködtek a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottságának genfi székhelyű Központi Hadifoglyok Irodájával. A Központi Irodán keresztül a hadifoglyok és szeretteik összesen 120 millió üzenetet váltottak, továbbá 23 millió üzenetet és 36 millió csomagot továbbított a hálózat a különböző országokban tartózkodó család-

☛ **A Nemzeti Hauszmann Program keretében a Vöröskereszt Egylet Dísz téri székháza is újjászületik: az épület – amely egy időben a Külügyminisztérium székhelyeként is szolgált – a korszak iránti hűség és a modern korszerűség szellemében épül újjá**

Fortepan/Library of Congress

tagok között. Keresőszolgálatuk 1956 után is hatalmas segítségére volt a magyar állampolgároknak: a hatvanas években évi 6-7 ezer ötvenhatos menekült és családtagjaik között teremtettek újra kapcsolatot. Napjainkban is évente átlagosan ezeröttszáz keresési kérelmet kapnak, melyek többsége még mindig a második világháborús és az 56-os eseményekkel van összefüggésben. ☘

† MAGYAROK NAGYASSZONYÁNAK

KIS KARÁCSONYI SÉTA A BUDAVÁRI TEMPLOMOKBAN

Az ünnepi időszak legnagyobb élménye a hívő ember számára Jézus születésének átélése újra és újra minden évben. A templomok világában ezt segíti elő a hagyományos betlehemállítás is. De nem csak erre érdemes ilyenkor odafigyelni, hiszen mint minden történet, a betlehemi történet is tágasabb, és a számunkra, magyarok számára különösen fontos édesanyának, Szűz Máriának is jelentős szerepe van benne. Róla és a történet más szereplőiről is sok érdekességet megtudhatunk a budavári templomok épületrészleteit, díszítéseit és műalkotásait csodálva. Érdemes ilyenkor egy nagyobb sétát tenni templomainkban, és kicsit közelebből is szemügyre venni a karácsonyi ünnepekörhöz kapcsolódó részleteket. Ehhez nyújtunk most egy kis útikalauzt.

AZ ANGYALI ÜDVÖZLET

Jézus fogantatásának hírül adása fontos téma a képzőművészetben. Teológiai jelentőségét jól mutatja, hogy már a 15. században is jelentős tudományos művek kapcsolódtak hozzá.

Fra Roberto Caracciolo da Lecce 15. századi prédikációjában például a Boldogságos Szűz öt egymást követő dicséretes spirituális állapotát különbözteti meg. Mint mondja, Szűz Máriát először nyugtalanság fogja el, majd reflektál és mérlegel, ezt követően érdeklődve kérdez, majd az engedmesség és elfogadás érzése tölti el lelkét. Míg Botticelli általában az első, dinamikusabb reakciókat, addig Fra Angelico az utolsó, békés lelkiállapotot festette meg. A Mátyás-templom preraffaelita stílusú ábrázolása kétségtelenül hozzá áll közelebb.

Ez az 1890-es festmény hársfalapra készült, Aggházy Gyula műve, és a Mátyás-templom Lorettói kápol-

nájában tekinthető meg három másik csodaszép oltárkép mellett. Ez a hely volt egyébként Erzsébet királyné kedvenc tartózkodási helye is, ahol mindig szívesen időzött és imádkozott.

JÉZUS SZÜLETÉSE

Egy gyermek születése minden édesanya életének egyik, ha nem a legfontosabb része. Szűz Mária történetének különösképpen az. Szinte filmszerűen meséli ezt el a Mátyás-templom egyik szemképráztatóan szép üvegablaka, amelyen Mária életét követhetjük nyomon középtűt Jézus születésével és gyermekével.

A színes ólomüveg kompozíció Székely Bartalan és Lotz Károly tervei alapján készült Kratzman Ede műhelyében az 1880-as években, és több helyen szakít a hagyományos, oldalnézeti ábrázolással, inkább plasztikus, térbeli figurákat tartalmaz. Érdekessége, hogy a második világháború alatt az ablaktáblákat

✿ Aggházy Gyula: Angyali üdvözet, 1890. Oltárképrészlet a Mátyás-templomban

kivették és elrejtették, így menekült meg az ostrom alatt a pusztulástól.

A karácsonynak, Jézus születésének legfontosabb hagyományos vizuális kísérője a betlehemállítás. Ennek spirituális lényege az egykori események átélése, ami hozzásegíti a hívő embert, hogy saját szívében is elkészítse a jászolt, amelybe minden karácsonykor beleszülethet az isteni kisdéd.

Maga a szokás egyébként egészen a 13. századig nyúlik vissza. A keresztény hagyomány szerint az itáliai Greccióban Szent Ferenc 1223-ban arra kérte egy társát, hogy rendezzen be egy barlangot, készítsen jászolt, hozzon szalmát, szamarat és ökröt, és értesítse a pásztorkat, hogy együtt elevenítsék fel a szent éjszaka eseményeit. Ferenc beszéde után csoda történt, a jelenlévő hívek egyike észrevette, hogy a jászolba fektetett baba megelevenedik, és az istengyermek valóban ott van köztük.

A BETLEHEMÁLLÍTÁS GYÖKEREI EGÉSZEN A 13. SZÁZADIG, SZENT FERENCIG NYÚLNAK VISSZA. A RÓLA ELNEVEZETT BUDAVÁRI TEMPLOM IS ŐRZI EZT A SZÉP HAGYOMÁNYT.

☞ Szűz Mária a kisdeddal a Mátyás-templom főhajójának középső zárókövén

☞ Szűz Mária a kisdeddal a Szent István-kápolnában, Vaszary Kolos bíboros címerén

kép változata. A hagyomány szerint 1683-ban I. Lipót és udvara Passauba menekült, és a kapucinus kolostorban ez előtt a kép előtt könyörgött a szabadulásért, miközben katonái is segítségül hívták a Szűzanyát „Maria hilf!” kiáltással, és a zászlókra is feltették Mária képét. A győzelmet végül egész Európa a Szűzanyának és a passzai képnek tulajdonította

☞ Budavári Madonna a Mátyás-templom királyi oratóriumában

és köszönte meg, ami hozzájárult a Segítő Mária-kultusz és kifejezetten e kegykép terjedéséhez.

Szintén itt, a plébánia belső udvarán található egy szobor, amely Máriát holdon állva ábrázolja. Ez a világ változékonysága és az idő múlása feletti uralmat jelképezi, míg a lábánál tekergő kígyók a sátán feletti végleges győzelmet és a megváltást hirdetik. A fejen lévő korona azonban már arra is utal, hogy ő egyben Magyarország védelmező szentje is.

A MAGYAROK NAGYASSZONYA

A Mátyás-templom nyugati főbejáratának timpanonján trónolva is Patrona Hungariaeként jelenik meg Mária. Ezt a látványos, összeállítá-sunk nyitóképén szereplő majolika-mázás aranyozott pirogránit kompozíciót Schulek Frigyes és Lattai Lajos tervei alapján készítették a Zsolnay-gyárban. Azóta többször is felújították, utoljára 2013-ban.

☞ Segítő Mária-kegykép a Szent Anna-templomban

A BOLDOGSÁGOS KISMAMA

Szűz Mária és a gyermek Jézus alakja a képzőművészet egyik legszerethetőbb motívuma, amely a budavári templomokban is rengeteg szépséges szobor, festmény és dísz formájában köszön vissza.

A rendkívül jó állapotban fennmaradt, *Budavári Madonna* néven ismert szobor például egy gótikus mester alkotása a 15. századból. Szűz Mária bal karjában tartja a kisdedet, bájt és ártatlanságot sugárzó „S” alakban hajolva felénk, míg a gyermek dinamikus, gyermeki elevenséggel mozdul kezében egy galambbal, amely a keresztény ikonográfiában a szentlélek jelképe.

A Szent Anna-templomban is megtekinthető egy érdekes Szűz Mária-kegykép. A *Segítő Mária* című festmény egy bajorországi, passzai

☞ Szűz Mária élete a Mátyás-templom üvegablakán (részlet)

Szűz Mária e domborművön is két köpenyt visel természetesen, ami a 16. század óta, V. Pius pápa rendelete nyomán kötelező eleme ábrázolásának. (Erre a célra a képzőművészek jó ideig csak a legdrágább, lápisz lazuliból készült ultramarinket használhatták.) Itt is megjelenik a szimbolikus jelentésű hold a lába alatt, körülötte pedig a halhatatlanságot jelképező akantuszra emlékeztető növényi ornamensek. Koronája már Magyarország nagyszonyi szerepére utal, ahogyan a gyermek Jézus kezében szereplő kettős kereszt és országalma is.

A feje körül látható csillagokról egy imádság is megemlékezik: „Dicsőség és hála a Szentháromságnak, hogy nekünk adta Szűz Máriát, akinek ruhája a nap, lábai alatt a hold és feje körül tizenkétcsillagú korona. Mindörökön örökké. Ámen.”

Ha belépünk a Mátyás-templomba, azaz a budavári Nagybaldogasszony-templomba, több helyütt is találkozhatunk Szűz Máriával a magyarok védőszentjeként. Így tekint le ránk a templom főhajójának zárókövéről is.

Érdekes és szimbolikus jelentőségű tény, hogy míg a környezetében minden más zárókövön

virágot mintáz, a tér mértani közepén, a templom fő attribútumaként ő, a napban trónoló Szűzanya, azaz a magyarok nagyszonyja szerepel koronával és napsugarakkal körülveve.

Ugyancsak így látjuk viszont egy pajzson trónolva a Szent István-kápolnában. Ez a hely eredetileg a Gara család temetkezési helye volt, de Schulekék itt egy kifejezetten a magyarság számára dedikált kápolnát hoztak létre. Abban reménykedtek, hogy majd itt helyezik el a Szent Jobbot, ennek szerettek volna méltó környezetet teremteni. A helyet Vaszary Kolos bíboros szentelte fel a 19. század végén, ez a pajzs pedig valójában az ő személyes címerének részlete a „Deus et Patria”, azaz „Isten és Haza” jelmonddal.

Mindez csupán néhány a budavári templomok beszédes csodáiból: érdemes a karácsonyi séták alkalmával mindegyikbe ellátogatni, és felfedezni szépségüket, kincseiket! ☞

☞ Szűz Mária a kisdeddal a Szent Anna-templom belső udvarán

A HOLDON ÁLLÓ MÁRIA A VILÁG VÁLTOZÉKONYSÁGA FELETTI URALMAT JELKÉPEZI, A LÁBÁNÁL TEKERGŐ KÍGYÓK A SÁTÁN FELETTI GYŐZELMET HIRDETIK.

NEM VAGYUNK EGYEDÜL

Miért olyan ünnep a karácsony, amely „együtt nő fel velünk”? Mire van igazán szükségünk korunk krízisekkel terhelt világában? Dr. Bábel Balázs kalocsai érsekkel a közelgő ünnep kapcsán művészet és szépség fontosságáról, sodródásról és várakozásról, valamint a karácsony valódi üzenetéről beszélgettünk.

✿ Az idei év egyik legfontosabb eseményét a legendás Szent István-terem újjászületése jelentette a Budavári Palotában. A páratlan iparművészeti teljesítményből született rekonstrukció iránt azóta is töretlen az érdeklődés. Önt milyen élmények érték, amikor ott járt?

Méltóságteljes és gyönyörű. Minden elismerésem az építészeknek, művészettörténészeknek, iparművészeknek, mindenkinek, aki ezt véghez vitte. A művészet nem rövid, hanem hosszú távon termi meg a gyümölcsét, nemzedékeken át. Ezért is volt fontos, hogy ez az érték újjászülessen és láthatóvá váljék.

✿ Ha jól tudom, a terem melletti kiállítás nemrégiben egy itt, Kalocsán őrzött különleges kincssel is gazdagodott...

Valóban. Kölcsön adtuk a Szent István-hermáncat, amely bátran állítom, a legszebb és legimpozánsabb Magyarországon. 2000-ben, amikor a kétezer éves kereszténységet ünnepeltük, a Vatikánban volt egy nagy kiállítás, ahová a keresztény államiság millenniumát ünneplő Magyarországról a mi Szent István-hermáncat vitték ki. Megszabott időre, 6 hónapra adtuk oda a kiállításnak, mert a herma az érsekségi múzeumunk egyik ékessége.

✿ Úgy hírlík, a papi hivatás mellett a művészetet is szívügyének tekinti. Miért?

Nagy hatást gyakorolt az a felismerés, amelyet Hans Urs von Balthasar – aki színházi dramaturgból és esztétából lett korunk egyik legnagyobb hatású teológusává – fogalmazott meg először. *Theodramatik* című munkájában azt a tételt vezeti le, hogy a művészet ősforrása Isten. Ez a nagyon inspiratív gondolat újon-

✿ A kalocsai érsekségen évek óta komoly értékmentő munka folyik annak érdekében, hogy az érsekség múltját, kulturális értékeit és tárgyi emlékeit az eljövendő generációk is megismerhessék

nan fölfedezett valósága a teológiának. Újkori meglátás. De ha jobban meggondoljuk a dolgot, a katolikus egyház kezdettől ott áll a szépség mellett. Elejtett mondatok vannak a Szentírásban: Jézus egy szépen, jól berendezett teremben tartja például az utolsó vacsorát, nem a pusztaságban.

A keresztény művészetben a kezdetektől ott van a szépség ábrázolása, jóllehet, először félnek attól, ne-

hogy a pogányokkal összekeverjék őket a katakombák falain. De azért már megjelenik... Amikor pedig szabaddá válik a kereszténység, akkor ez a szépség minden regiszteren kiteljesedik. A zenében, festészetben, építészetben, írásban. Hiszen ne feledjük azt sem, hogy a középkori egyház-atyák az írás művészei is voltak.

✿ A papi hivatást mindig is misztérium övezte. Önt mi hívta?

Piarista gimnáziumban tanultam, de egyáltalán nem azért mentem oda, hogy pap legyek. Egyszerűen egy jó gimnázium volt, és a szüleim szorgalmazták, hogy ott tanuljak. Olvasmányaim és tanárainak példája itt elindított egy úton. Tehát nem eleve elhatározott szándék volt ez részemről, és nem is hirtelen jött isteni sugallat. Inkább hosszas elmélyülésnek és érlelődésnek hívnám az utat, amely végül elvezetett a papi hivatás vállalásához.

*A művészet
ősforrása Isten.*

✿ *Ez a nagyon
inspiratív gondolat
újonnan fölfedezett
valósága
a teológiának.* **✿**

A MŰVÉSZET NEM RÖVID, HANEM HOSSZÚ TÁVON TERMI MEG A GYÜMÖLCSÉT. EZÉRT IS FONTOS EGY REMEKMŰ ÚJJÁSZÜLETÉSE.

✂ **Közeledik a karácsony. Az ünnep misztériuma mindenkit megérint. Önnek milyen emlékei vannak?**

Különös ünnep a karácsony. Úgyszólván együtt nő fel velünk. Gyerekkorában inkább csak egy bájos és titokzatos történet igézi meg az embert. Jön a Jézuska, a család karácsonyfát állít, ajándékok kerülnek alá, gyertyák égnek... Emlékszem, bár elég szerény körülmények között éltünk, valami kis csekély ajándékot én is mindig kaptam. Igaz, általában olyasmit, ami egyébként is kellett. Cipő, ruha került a fa alá. És persze egy-egy könyv is.

Más volt, amikor a piarista gimnáziumba kerültem. Ekkortájt a karácsony hatástörténete kezdett fontossá válni számomra. Pásztorjátékot adtunk elő, valódi pásztorsubákban. Bár nagyon büdösek voltak, boldog izgalommal bújtunk beléjük. Áhitottuk, hogy eljátszva mi magunk is átéljük a csodát.

És megint más volt a karácsony a honvédségnél, a régi rendszer idején. Erről is van egy érdekes élményem. A papnövendékeket annak idején két év katonai szolgálatra kötelezték, és általában a legzordabb helyekre vit-

ték. Én is így kerültem a bajai laktanyába 1969-ben. Emlékszem, karácsonykor éjjeli szolgálatba küldtek, mert attól tartottak, „nehogy éjféle misét csináljak”. A századparancsnok nem nagyon értette, amikor azt mondtam, hogy én még csak papnövendék vagyok, így nem is celebrálhatnék misét.

Szenteste ott ácsorogtam hát az őrhelyemen, mikor éjfél tájt egyszer csak azt hallom, hogy a laktanya sívár csendje megtelik a *Stille Nacht* dallamával. Valaki egy emelettel lejjebb egy katonai rádióban befogta valamelyik külföldi adót, és a hangerőt sem sajnálta ráadni. A karácsony hangulata váratlanul az összes emeletet belengte. Hiába, a szenteste üzenete valahogy mindig utat talál a lelkekhez.

✂ **Sok év eltel azóta. A világ is nagyot fordult. Érsekként mit jelent az ön számára a karácsony?**

Az ünnep legmélyebb üzenete az, hogy valójában nem is a karácsonyra várunk, hanem az Istennel való találkozásra. Erre a találkozásra mindannyiunknak fel kell készülnie. Valójában ezt szolgálja az adventi időszak.

✂ **A kalocsai Astriceum Érseki Múzeum különleges kincse az a Szent István-herma, amelyet most fél éven keresztül a Szent István-terem látogatói is megcsodálhatnak**

Csak hogy nagy feszültség van a várakozás és korunk türelmetlensége között. A kordivat szerint a ma emberre azonnal akar mindent, és a pandémia talán még egy lapáttal rá is tett erre. Nem tudunk, nem akarunk, nem szeretünk várakozni.

✂ **Miért fontos a várakozás képessége?**

Ha magunkba nézünk, könnyen válszolhatunk erre. Nem létezik céltalan várakozás. A várakozás értékét ugyanis a cél jelenti. Akinek nincs célja, annak nincs mire várnia. Beckett *Godot-ra várva* című darabjának szereplői ott vannak az élet szemétdombján, és nem tudják, hogy kit várnak. Mintha a mai világ is hasonló bajjal küszködne.

Ha nincs kapcsolat Istennel, joggal érezhetem úgy, hogy nincs önmagán túlmutató célja és értelme a létezésemnek. Fiatalkorban ezt talán még elfedik a rövid távú életcélok: diplomát szerzek, megházasodom,

ez leszek, az leszek... A korszellem azonban szemlátomást nem tud mit kezdeni a türelmes várakozással, így érthető, ha nem tud mit kezdeni az öregséggel és az elmúlással sem. Pedig eljön az idő, amikor sokan azt érzik, „én már lefelé megyek”. Oda, ahol nincs semmi. És amikor nincs semmi, csak az egyre rosszabb van – ilyenkor szokás azt mondani, ez már a B oldala az életünknek –, akkor tényleg nincs mire várni. Advent üzenete azonban ellentmond ennek. Arról szól, hogy igenis van. A karácsony ugyanis megelőlegezi Krisztus feltámadását is, és benne foglaltatik mindaz, amit mi a legeslegnehezebb hittételként monduk. Ez a Hiszekegy vége.

Az advent épp ezért főlhívó jel. Nem pusztán a karácsonyi liturgia része, hanem életünk valósága. Azt

erősíti meg bennünk, hogy mi várakozó és úton lévő emberek vagyunk, és nem a semmi felé megyünk. Jézus születése azt jeleníti meg, hogy van értelme a várakozásnak. Ez a karácsony igazi misztériuma. Arról szól, azt az isteni üzenetet közvetíti, hogy nem vagyunk egyedül. Isten velünk van, hiszen ember lett, emberi sorsot vállalt. Márpedig ez az azonosulás önmagán túlmutató példát ad arra, hogy az emberi sors nem a semmibe tart, hanem az Istenhez ér.

Óriási mű Goethe *Faustja* és Mádächtól *Az ember tragédiája*, de mindkettő végén ott munkál valamiféle kétség. Dante *Isteni színjátékának* főhőse viszont mindenféle poklon és megtisztuláson át végül is eljut Istenhez. A szeretethez, ki mozgat napot és minden csillagot. A karácsony ennek a

szeretetnek a jele. Ezért az advent alkalom arra, hogy felrzza az embert. Nem arra való, hogy a millió reklám által befolyásolva átadjuk magunkat a karácsonyi vásárlásnak, hanem arra, hogy az ünnep közeledtével elgondolkodjunk az emberi lét nagy kérdésein, hogy miért élünk, minek vagyunk itt, mi a célja földi létezésünknek.

✂ **Ön szerint hogyan lehetne jobbá, Istennek tetszőbbé tenni mai világot?**

Alighanem reflektáltabban kellene élnünk. A sodródás sosem visz jó irányba. Nem jó, ha az életünk eseményei csak úgy megtörténnék velünk. Időről időre érdemes elmeditálnunk. Kérdéseket tenni fel önmagunknak. Mi történt velem? Miért ez történt? Mit jelent ez? Mit tettem jól? És mit rosszul? Mi a tanulsága ennek?

A kereszténység évezredes ajánlása szerint van ennek egy igen hasznos és gyakorlatias módja: tartson az ember este egy kis lelkiismeret-vizsgálatot! Hogy telt a napom? A jót is, rosszat is röviden gondolja át az ember. Rendszeresen vessek számat azzal, hogy mit érzek. Mi az, ami hiányzik? Mi az érték? Mi az, amit őrizni kell? És mi az, amit el lehet hagyni?

✂ **És miképp tekintünk a világban tapasztalható krízisekre? Például mit érdemes tennünk a pandémiával szemben?**

Küzdeni ellene. Minden lehetséges módon. A pandémiát persze lehet figyelmeztetésnek is tekinteni, de semmiképpen sem olyan isteni csapásnak, ami azt jelentené, hogy a jók jól megmenekülnek, a bűnösök pedig meglakolnak. Inkább egyfajta jel ez az emberiség számára. Arról szól, hogy térjünk észhez. Tanuljunk belőle, mert nem jó úton járunk. Sok más jel is erre figyelmeztet. A klímaváltozás, a migráció, a jövő bizonytalansága, világunk megannyi furcsa és kiszámíthatatlan változása. De ez nem azt jelenti, hogy Isten elhagyott volna minket. Lehet, hogy sokan elhagyták, de ő mégis velünk van mindig. Még a legnagyobb megpróbáltatások idején is. ✂

▶ **DR. BÁBEL BALÁZS**

1950 októberében született Gyón községben, gimnáziumi éveit a kecskeméti piaristáknál töltötte. A Váci Egyházmegye papnövendékeként teológiai tanulmányait az egrai szemináriumban, majd a budapesti Hittudományi Akadémia hallgatójaként végezte. 1976-ban szentelték pappá, 1997-ben pápai káplán lett, két évvel később pedig kinevezték a Kalocsa-Kecskeméti Főegyházmegye érsekévé. A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia Ökumenikus Bizottságának elnöke, az Országos Egyházművészeti és Műemléki Tanács elnöke, a Kultúra és Tömegtájékoztatás Bizottság tagja.

MINTHA EGY MESEVILÁGBA ÉRKEZTEM VOLNA

Kevés olyan ember akad, aki ne ismerné Nacs Olivért, ne várta volna egy-egy tévéműsorát, ne nevetett volna a paródiáin. Azt azonban talán kevesebben tudják róla, hogy izig-vérig budavári lakos, akinek kiemelten fontos, hogy a Budavári Palota megkapja azt a megkülönböztetett figyelmet, amelyet megérdemel. A Karinthy-gyűrűs humorista a Nemzeti Hauszmann Program közösségi oldalán osztotta meg a budai Várral és az újjáépült Szent István-teremmel kapcsolatos gondolatait.

„**A** Vár az életem. Tősgyökeres lokálpatrióta és budavári lakos vagyok, itt jártam iskolába, itt nőttem fel. Mindennap hálát adok a Jóistennek, hogy egy ilyen környezetben élhetek, hogy itt telt a gyermekkorom. Azt szoktam mondani, hogy a Vár az én legbiztosabb kapcsolat, mert a budai Várban én sosem csalódtam még” – mesélte Nacs Olivér arról, milyen erős szálak fűzik a Várnegyedhez.

A népszerű előadóművész eredetileg sportriporternek készült, ám a kilencvenes évek közepén egy házihibuli örökre megváltoztatta az életét: itt ismerkedett meg Bagi Ivánnal, akivel immár több mint 25 éve szórakoztatják a hazai közönséget. A humoristaduó már számos helyen fellépett a Rádiókabarétól a Mikroszkóp Színpadon át a különböző tévécsatornáig. 2003-ban indult a TV2-n első önálló tévéműsoruk, a *Banánhéj*, amelyet később számos más produkció követett. 2007-es *Médiacápa* című műsorukkal Kamera Hungária díjat nyertek, 2019-ben pedig nekik ítelték a humoristák legnagyobb elismerését, a Karinthy-gyűrűt.

👉 **A Karinthy-gyűrűt 1975 óta ítélik oda minden évben a kiemelkedő teljesítményt nyújtó humoristáknak**

Amikor már azt gondolom, hogy minden zegzugát ismerem a budai Várnak, mindig rájövök, hogy aznap is találtam valami kis újdonságot.

Egy jó humorista ismérve, hogy az átlagosnál sokkal jobban rezonál a környezetére, odafigyel az apró részletekre, megfigyeli az embereket, hogy később karaktereket és történeteket formálhasson általuk. Nacs Olivér is mindig figyel, jelen van, és fontos számára, hogy ne csak nézzen, de meg is lássa, mi veszi őt körül: „Jelenleg is a Várban élek, és minden egyes alkalommal, amikor sétára indulok, felfedezek valamit. Amikor már azt gondolom, hogy minden zegzugát ismerem a budai Várnak, mindig rájövök, hogy aznap is találtam valami kis újdonságot. Egészen különleges hely.”

Lokálpatriótaként szívügyének tartja a Vár sorsát, így valóban jövőbe mutató kezdeményezésnek tekint a Nemzeti Hauszmann Program rekonstrukcióit: „Olyan nemzeti értéket képviselnek ezek az épületek, hogy – ha fogalmazhatok így – kötelességünk visszaállítani őket eredeti állapotukba. Ennek a törekvésnek mára olyan látható eredményei vannak, mint a Mátyás kútja, a Főőrség épülete, a Lovarda vagy a Szent István-terem.” A Budavári Palota déli összekötő szárnyában található különleges terem komoly hatást gyakorolt a Karinthy-gyűrűs humoristára:

„Mintha az ember egy mesevilágba érkezett volna, amely nem is annyira mesevilág, hiszen ez nagyon is valóság volt a századfordulón. Elképesztő az a kidolgozottság, az a művészi munka, amely minden részletben fellelhető, akár a famunkákra gondolunk, akár a Zsolnay kandallóra, melynek minden egyes pici kis része önmagában is remekmű.”

A látogatás során Nacs Olivért legalább annyira rabul ejtette a terem történelme, mint a századfordulós iparművészek zseniális alkotásainak újjászületése: „Elképesztő belegondolni abba, hogy miként funkcionált, miként szolgált ez a terem a századfordulón, a 20. század elején. Olyan illusztris személyiségek fordultak itt meg különböző események alkalmával, mint Edward walesi herceg vagy Theodore Roosevelt. IV. Károly, az utolsó magyar király koronázása előtti napon itt nyitották ki azt a ládát, amelyben a Szent Koronát őrizték. Szerintem kötelező feladat, hogy ide ellátogassunk. De számítsunk arra, hogy nehéz lesz a Szent István-teremből kimenni. Az ember bejön ide, és itt akar maradni...”

A FÉNY ÉS A SZÍNEK MESTERE RÓTH MIKSA MŰVÉSZETE

Üvegfestő és mozaikművész, a szecesszió világhírű alakja. Munkássága nélkül Budapest biztosan egészen másként festene, mint amilyenek ma ismerjük. Róth Miksa több volt tehetséges üvegművesnél: a fényt és a színeket hívta közös játékra, így lett a szépség századfordulós nagykövete.

APÁRÓL FIÚRA

Róth Miksa 1865. december 26-án, Pesten látta meg a napvilágot. Ha úgy tetszik, már születésekor a vérében volt az üvegművesség szeretete: nagyapja is üvegvágo és üvegkereskedő volt, apja, Róth Zsigmond pedig komoly szerepet vállalt a 19. század második felének nagyszabású építkezéseiben, az ő nevéhez kötődnek például a Nyugati pályaudvar üvegablakai. Gyermekai közül ketten, Miksa és Manó is folytatták a családi hivatást. Már egészen fiatalon nagy hatást gyakorolt rájuk a színes üvegek ragyogásában rejlő szépség. Mindketten apjuk műhelyében sajátították el az üvegfestés mesterségének alapjait, itt tanulták meg megbecsülni ezt a nemes, lehetőségekkel teli, finom és törekeny alapanyagot.

Miksa még alig nőtt ki a kamaszkorból, amikor úgy döntött, nyugat-európai szakmai tanulmányútra indul, a többi között azért, hogy saját szemével is tanulmányozhassa a gótikus katedrálisok üvegablakait. Hazatérte után, éppen csak elérve

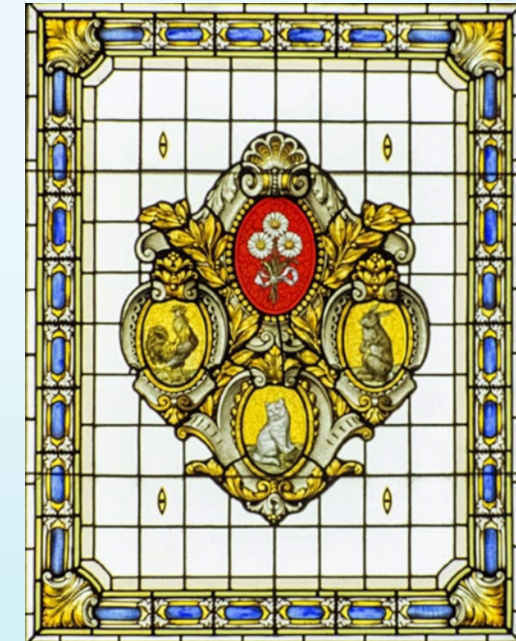
a nagykorúságot, önálló üvegesműhelyt nyitott a Dohány utcában. „Nincs még olyan dekoratív művészet, mely oly mélységesen fogná meg a lelkünket, mint az üvegfestészet. Az üvegfestményeken beömlő világosság maga a megszínesített napfény” – írta később rajongva szeretett hivatásáról.

A MEGSZÍNEZETT FÉNY

Elhivatottságát és zsenialitását mi sem mutatja jobban, mint hogy alig tíz évvel az első műhely megnyitása után, az 1890-es évek közepén már az egész ország ismerte a nevét. Aki csak tehette, Róth üvegablakkal díszítette otthonát. Így döntött többek között Neumann Miksa bankár is, aki tőle rendelt különleges ablakot a Neumann család Bajcsy-Zsilinszky úti házána gyermekszobájába. Az üvegfestmé-

✦ Róth Miksa a kor szinte összes jelentős középületén dolgozott

✦ Az elismert üvegfestőnek számtalan magán megrendelése is akadt: az ő műhelyében készült például a Neumann család gyerekszobájának ablaka

nyen három állat, egy kakas, egy nyúl és egy macska, illetve egy csokor margaréta szerepelt. Az állatok a bankár három fiát, míg a virág édesanyjukat, Margitot jelképezte. A legnagyobb fiút – ő volt a kakas – Jánosnak hívták, világhírű tudós vált belőle, ő fektette le a számítógép elvi alapjait.

A kimutatások szerint csak az 1895-ös esztendőben több mint száz jelentős megrendeléssel bízták meg Róth Miksa műhelyét. Szinte minden korabeli magyar középület magán viseli kézjegyét a Gresham-palotától az Országházon és a Magyar Nemzeti Bankon át a Zeneakadémiáig. Akárcsak a kor más kiválóságai, természetesen a Róth-műhely is bemutatkozott az Ezredévi Országos Kiállításon. A Városligetben maga Ferenc József is megcsodálta az alkotásait, melyek között az uralkodói párról készített üvegfestmények is szerepeltek.

✦ A kor neves képzőművészeivel közösen készítette a Fiumei úti sírkert árkádsorát díszítő gyönyörű mozaikokat

**CSODÁS ÜVEGFESTMÉNYEI MELLETT
RÓTH MIKSA MOZAIKALKOTÁSAI
IS ÚTTÖRŐ JELENTŐSÉGŰEK VOLTAK.**

➤ **Az Iparművészeti Múzeum felülvilágító üveglakka is a Róth-műhely szaktudását dicséri**

A kor legnagyobb építészei, Hauszmann Alajos, Steindl Imre, Ybl Miklós, Lechner Ödön mellett gyakran dolgozott együtt a gödöllői szecsesziós művésztelep alkotóival, Körösfői-Kriesch Aladárral, Nagy Sándorral és Thoroczkai-Wigand Edével. Közös munkájuk eredményeként született például a marosvásárhelyi kultúrpalota és városháza, a temesvári püspökség vagy a lipótmezei elmeegógyintézet kápolnája. Róth Miksa készítette a Kálvin téri református templom, a Rózsák terén álló Árpád-házi Szent Erzsébet-plébánia-templom, a fasori evangélikus templom, valamint a Pannonhalmi Bencés Főapátság Szent István-kápolnájának üveglakait is.

Üvegfestményei mellett mozaikalkotásai is úttörő jelentőségűek voltak, a Szervita téri egykori Török Bankház homlokzatán található művét máig a főváros egyik legnagyobb köztéri mozaikjaként tartják számon.

MŰVEIT CSODÁLVA NEM MEGLEPŐ, HOGY RÓTH MIKSÁT IS OTT TALÁLJUK A KIRÁLYI LOVARDÁT ÉPÍTŐ MESTEREK SORÁBAN.

➤ **Igéző nőalak a Béke című mozaikról, amely ezüstérmet nyert az 1900-as párizsi világkiállításon**

➤ **A Hungária megdicsőülése című mozaik a Szervita téri egykori Török Bankház homlokzatán**

A Széchenyi gyógyfürdő különleges színösszetételű, a fürdőkultúra egy-egy jelenetét felelevenítő mozaikja is az ő munkája, melynek terveit Vajda Zsigmond festőművésszel közösen

készítették. Számos egyéb mozaikművészeti újítása mellett azzal is kiemelkedett korának alkotói közül, hogy ő készített először hordozható mozaikképet.

GÉNIUSZ A LOVARDÁBAN

Természetesen, akár csak a kor más nagy ipar- és képzőművészei, úgy Róth Miksa neve is rendre felbukkant a világkiállításokon. *Béke* című mozaikképe az 1900-as párizsi kiállításon ezüstérmet nyert, az 1902-es torinói, illetve az 1904-es St. Louis-i kiállításról pedig aranyéremmel tért haza. A fáma szerint egy idő után arra kér-

➤ **Különösen részletgazdag üvegfestmény az uralkodóról, Ferenc Józsefről**

ték a világkiállítás szervezői, csatlakozzon inkább a zsúrihoz, úgy másoknak is lehetne esélyük a győzelemre.

Csodás alkotásait, lenyűgöző szaktudását és korabeli népszerűségét tekintve korántsem meglepő, hogy Róth Miksát is ott találjuk a Királyi Lovardát építő mesterek sorában, az ő műhelyében készültek az 1902-ben átadott épület üveglakcai. Noha a különleges épület a második világháborúban komoly károkat szenvedett, megmenthető lett volna, 1950-ben ideológiai okokból a hatalom mégis lebontotta. A Nemzeti Hauszmann Program rekonstrukciójának köszönhetően azonban a Lovarda az elmúlt években az eredeti tervek szerint született újjá, így bárki megtapasztalhatja, milyen különleges atmoszférát kölcsönöznek a lovaglósarnoknak a hatalmas, színes üveglakok.

Róth Miksa neve hamar túlnőtt az országhatárokon: a *Fővárosi Lapok* már 1894-ben arról cikkezett, hogy a milánói Giovanni Marsaglia 32 üvegfestményt rendelt tőle épülő palotájába. A mai napig számos alkotása található meg külföldön is, a többi között az oslói Fageborg-templomban, a hágai királynői palotában vagy a mexikóvárosi Teatro Nationalban.

Több ezer műalkotás került ki annak idején Róth Miksa műhelyéből,

➤ **Róth Miksa műhelyében születtek a Lovarda eredeti üveglakcai is**

ám napjainkra – az alapanyag sérülékenységéből fakadóan – ezeknek mintegy kilencven százaléka megsemmisült.

TÖRÉKENY HALHATATLANSÁG

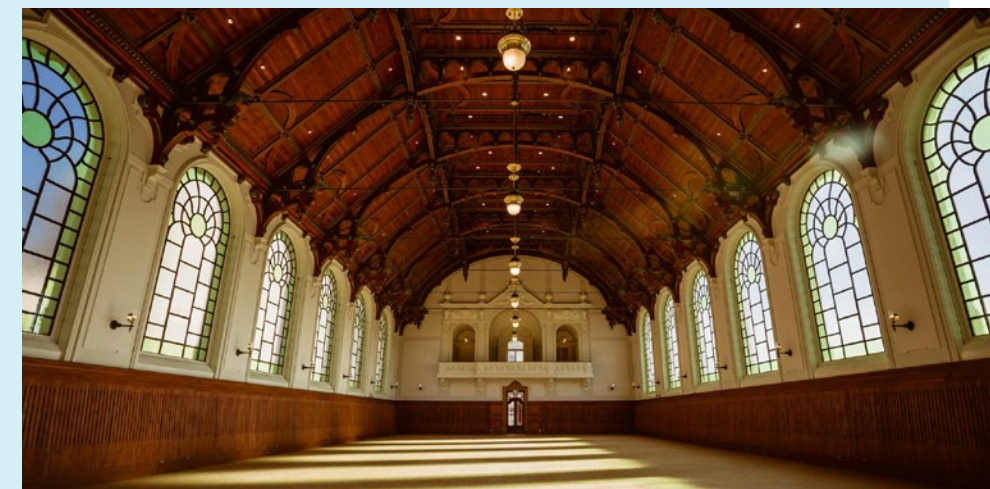
Egy törökbálinti cementárugyáros lányát, Walla Jozefát vette feleségül. Három gyermekükkel, Amáliával, Erzsébettel és Józseffel 1911-ben egy erzsébetvárosi házba költöztek, néhány utcányira a Keleti pályaudvartól. Az épületet Gelb Sámuel bútorgyárostól vásárolták meg, majd Petz Samu építész tervei alapján átépítették. A ház udvarán egy háromszintes épület állt, itt rendezte be a Róth Miksa Császári és Királyi Udvari Üvegfestő és Mozaik Művész Műintézetet. A műhelyt 1939-ben zsidó származása miatt be kellett zárnia. 1944-ben bekövetkező halála után a Nefelejcs utcai épületben működött térképészeti vállalat, tisztképző akadémia, sőt egy ideig még az államrendőrség is használta. A nyolcvanas években védetté nyilvánították, 1999 óta falai között működik a Róth Miksa Emlékház, ahol nem csupán a művész kiemelkedő alkotásait tekintheti meg a látogató, hanem a Róth család egykori tárgyait, bútorait is.

Noha világszerte ismerték mozaikjait és üvegfestményeit, Róth Miksa nem kizárólag alkotóként írta be magát a magyar iparművészet történetébe. Hosszú évtizedeken át

➤ **A Keleti hercegnő című mozaik vélhetően a 20. század első évtizedében készült**

töltötte be a Magyar Iparművészeti Társulat vezető posztjait, és mindent megtett azért, hogy az üvegfestészet elnyerje méltó helyét a művészetek között, illetve hogy tudását továbbadja az utána következő fiatal generációknak. Szervezőlegesen hitt a szépség erejében. Ő maga ezt ekképpen fogalmazta meg: „Az élet küzdelmeinek jótékony balzsama: a szépben való gyönyörködés. Hálás lehet az ember az Úristennek, ha őt azzal áldotta meg, hogy meglássa és átérezze a szépet, de még inkább tartozik hálával az, akinek megadatott, hogy a szép kultuszában töltheti el életét, és az alkotás örömeiben részesülve, ízelítőt kap az isteniből, embertársainak pedig lelki gyönyörűséget szerez művészetével.” ✂

KARÁCSONYI TÖRTÉNETEK A KIRÁLYI UDVARBÓL

A történelem számos nagy alakjának sorsa fonódott össze a budai Várral az idők során. Sokan kiemelkednek közülük bölcs uralkodásuk, máig ható jövőépítésük vagy éppen a magyarsággal való mély és őszinte rokonszenvük okán. Ez utóbbira aligha találhatnánk jobb példát Wittelsbach Erzsébetnél, aki I. Ferenc József császár és király feleségeként lett a magyarok legkedvesebb királynéja. A Budai Várséták különleges adventi sétája, a Sisi karácsonya a magyar történelem ikonikus nőalakjára emlékezik ünnepi történetekkel, autentikus környezetben.

A karácsony az egyik legfontosabb vallási ünnep volt a szigorúan katolikus Habsburg családban. Ráadásul családi megemlékezés is, hiszen I. Ferenc József felesége, Erzsébet 1837. december 24-én, éppen szenteste látta meg a napvilágot. Az uralkodói pár örömmel töltötte az évek ezt az időszakát Magyarországon: általában október elejétől az új év kezdetéig maradtak a budai Királyi Palotában vagy a Gödöllői Királyi Kastélyban töltve az ünnepeket kötetlen, családias légkörben.

Erzsébet gyermekkorát, így a Wittelsbach család ünnepeit is könnyed, szeretetteljes hangulat jellemezte. Ebből a fesztelen családi környezetből került mindössze 16 évesen a merev előírások mentén működő bécsi udvarba. Hatalmas változás volt ez a fiatal lány számára. Miután 1854-ben I. Ferenc József felesége lett, születésnapját a bécsi udvar spanyol etikettet követő, szigorú szabályai szerint, sok vendéggel, hatalmas fogadással egybekötve ünnepelték. A bécsi karácsonyok is az udvar teljes népe előtt zajlottak, csak az étkezés folyt „szűk” családi körben,

Magyar Nemzeti Múzeum

A FESZTELEN CSALÁDI KÖRNYEZETBEN NEVELKEDETT SISI NEHEZEN VISELTE A BÉCSI UDVAR SZIGORÚ ETIKETTJÉT.

de akkor is több tucat Habsburg ült az asztal mellett.

Magyarországon egészen más hangulatban teltek az ünnepek. Sisi nem csupán a készülődésből vette ki a részét, de az is előfordult, hogy még a meglepetéseket is maga szerezte be: inkognitóban vásárolt ajándékokat

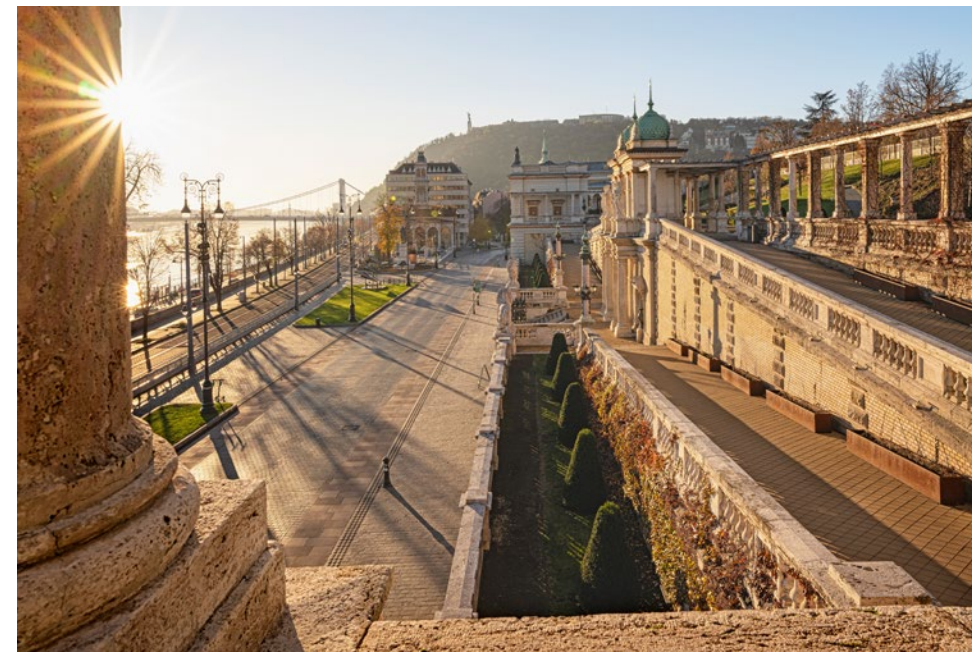
a szeretteinek, például édességet, Kugler-, majd Gerbeaud-féle finomságokat. A személyzetről sem feledkezett meg ilyenkor, számukra is készült valami apró ajándékkal minden évben.

Hogy a királyi család mikor állított először karácsonyfát Budán vagy Gödöllőn, mára kideríthetetlen. Annyi

azonban biztos, hogy a királyi pár negyedik gyermeke, a kis Mária Valéria 1875-ben ünnepelte először a karácsonyt a gödöllői kastélyban, a kastély dísztermét pedig egy 9,5 méter magas, plafonig érő karácsonyfa ragyogta be.

Hogy mennyire meghitt volt a hangulat, jól mutatja a *Pesti Hírlap* 1911-es visszaemlékezése, mely szerint ott volt a karácsonyfa körül az udvari személyzet is, családostul: „...a rákosi homok magyar parasztja együtt énekelte a karácsonyi szolozsmát a császárok, királyok és hercegek utódaival. Nem szűk családi kör volt ott együtt. Gödöllői magyar urak, járási tisztviselők és falusi notabilitások együtt ünnepelték meg a karácsonyt a királyi családdal.”

Noha Erzsébet számára az étkezés soha nem volt központi téma, mégis sokat adott arra, hogy karácsonykor, ünnepeken szépen megterített asztal köré üljenek. Magyarországon valószínűleg herendi vagy Zsolnay porcelán étkészlettel terítették az ünnepi alkalom tiszteletére. A beszámolók szerint Gödöllőn, a kastély dísztermében délután 5 vagy 6 órakor kezdődött a karácsonyi összejövetel, ahol a legfontosabb udvarhölgyek is jelen voltak. Az ünnepi asztalnál az uralkodói pár velük és az udvarmesterekkel közösen fogyasztotta el a többfogásos vacsorát, amely a család kedvenceiből, főleg szárnyasokból és halból, valamint levesből és desszertekből állt. ☞

☛ SISI KARÁCSONYA

Milyen volt Mária Valéria főhercegnő első karácsonya? Mi volt Sisi kedvenc desszertje, amely sosem hiányozhatott az ünnepi asztalról? Mivel díszítették a karácsonyfát? Milyen ajándéknak örült a császár? Mivel lepte meg Rudolf trónörökös utolsó közös ünnepükön édesanyját, Erzsébetet?

Különleges programmal várják a Budai Várséták sétavezetői az érdeklődőket december 19-én, 11 és 14 órakor a főváros egyik legszebb neoreneszánsz stílusú épületegyüttesében, a Várkert Bazárban. Nem csupán arról mesélnek, hogyan teltek a Habsburg család ünnepei a Várhegyen magasodó Királyi Palotában, a Gödöllői Királyi Kastélyban és a bécsi Hofburgban, de történeteik lehetőséget nyújtanak arra is, hogy bepilantsunk kicsit a szigorú udvari etikett színpalái mögé, és megismerhesük a királyi pár emberi, családi oldalát. A séta végén pedig egy igazi különlegesség, Sisi kedvenc édessége várja a vendégeket, amelynek még a karcsú alakjára annyira vigyázó királyné sem tudott ellenállni. A résztvevőket a sütemény eredeti receptjével is megajándékozzák a séta vezetői, így akár az ünnepi menüsorba is beépíthetik majd ezt a királynéi desszertet.

Az Ybl Miklós térről induló szabadtéri séta az aktuális járványügyi szabályok betartásával történik. A séta útvonala nem akadálymentesített. További információk a Budai Várséták honlapján és Facebook-oldalán találhatóak.

VERSELŐ KARÁCSONY

MAGYAR KÖLTŐK A SZERETET ÜNNEPÉRŐL

A magyar keresztényi hagyomány erős szállal kötődik Szűz Máriához, aki 1038 óta védőszentje Magyarországnak. Talán ez az egyik oka, hogy a karácsonyi ünnepek és Jézus születése különleges, fontos és gyakori témája verseinknek is. A szeretet ünnepe különféle korokban és alkotóknál ezer arcát mutatta meg líráinkban: Márainál például az 56-os forradalom hőseiről szól, Nemes Nagy Ágnesnél a spirituális és materiális síkok közt megnyíló átjáróként jelenik meg. Kis irodalomtörténeti sétánkban a reneszánsztól a 20. századig nyújtunk panorámát a magyar líra karácsonyi énekeiből.

Önök is belegondoltak már, milyen mérhetetlenül jó, hogy legszebb közös ünnepünket épp télre, e színehagyott, fakuló világra, az egyre hidegebb és sötétebb évad közepére kaptuk ajándékba? A karácsony épp akkor érkezik hozzánk, amikor a legnagyobb szükségünk van rá.

Hogy mitől olyan szép és fontos ez az ünnep, költőink száz és száz módon mesélték már el nekünk, mégsem unjuk el soha őket erről hallgatni. Csodás élmény ilyenkor újra és újra felcsengetni lelkünkben az „éjmélyből fölzengő...”, a „kedves három királyok...” vagy a „valami nagy-nagy tüzet kéne rakni...” jól ismert strófaít.

A magyar nyelven íródott karácsonyi versek kiapadhatatlan forrásként várnak ránk, csak fel kell őket lapozni legalább ilyenkor, amikor még idő és alkalom is kínálkozik olvasásra, felolvasásra.

Íme néhány ismert és talán kevésbé ismert magyar vers, melyeket érdemes évről évre újraolvasni és megosztani egymással, hiszen egy szép vers felolvasása igazán méltó köszöntése az ünnepnek, és maradandó élmény szeretteinknek is.

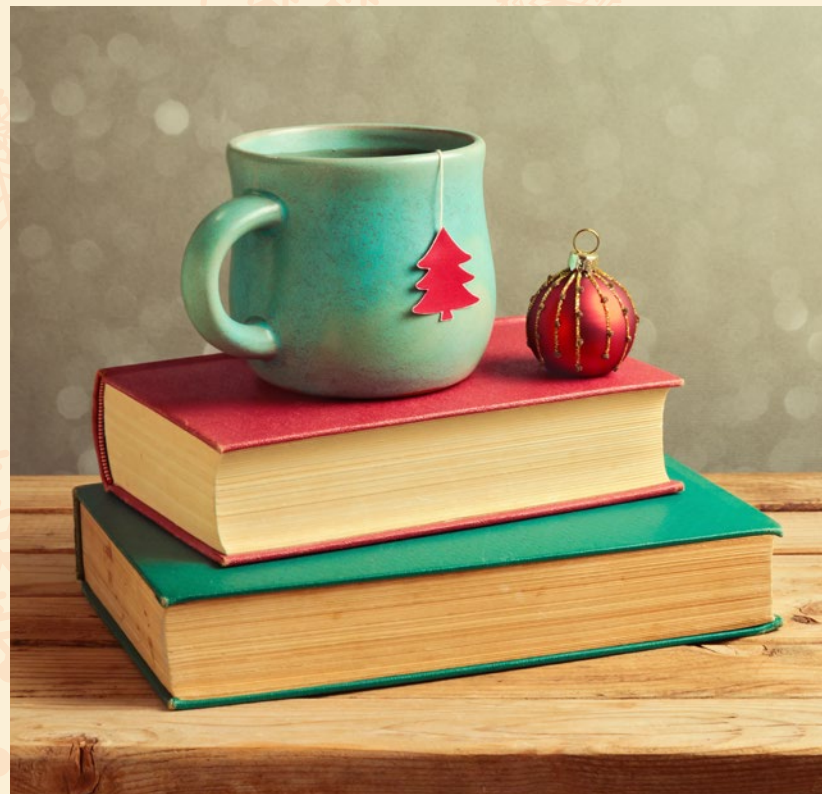
A számtalan ajándék közül, amit ez az ünnep az emberiségnek ad, a mai világban különösen becses érték a várva várt együttléttel öröme szeretteinkkel. A világjárvány még inkább

felértékelte ezt az élményt, amelyet Kosztolányi Dezső oly feledhetetlen szépséggel idéz fel *Karácsony* című versében, melyben a hívogató emberi közösség, a szívmenetgő közelség, az elevenség és a jóleső melegség áll szemben a felmérhetetlenül nagy távolsággal, a sebző fájdalommal és a rideg élettelenséggel. Azaz a tartalmas és értelmes élet a halállal, a biztonságos „bent” a magányos és veszélyes „kinttel”:

**„Kik messze voltak,
most mind összejönnek
a perct edes szóval ütni el,
amíg a tél a megfagyott mezőket
karcolja éles, kék jégkörmivel.”**

A karácsony lényegéről, az égi és a földi szeretet mibenlétéről igazán nem könnyű beszélni. Sem a hétköznapi életben, sem pedig a tudományban, a filozófiában és a teológiában. A művészet, az irodalom hivatása azonban éppen az, hogy a káoszból rendet, a rendezetlenségéből struktúrát képezzen, s ezzel hozzásegítse az embert ahhoz, hogy olyasmit is megértsen, amire a ráció önmagában nem képes.

🔗 A karácsony témája legnagyobb költőinknél, így Pilinszky Jánosnál és Nemes Nagy Ágnesnél is megjelenik (képünkön a költő férjével, Lengyel Balázssal látható)

Kassák Lajos például *Advent van* című költeményében egy mindenki számára ismerős gyermekkori élmény felől mutat rá a világokat mozgató, mindent átható csodára, a szeretetre, amelynek előképe gyermekkorban az egész későbbi világlátást, önbizalmat és biztonságérzetet eldöntő anyai gondoskodás:

„Most visszarepülök gondolatban gyermeki önmagamba újra... látom, amint jancsi-kályha mellett anyám fagyos lábujjamat gyúrja. Hársfa teát tölt poharamba – »Idd meg! Nem fogsz fázni majd!« Átmelegedett a testem, valóban s én azt hittem a tea tette azt.”

Az persze nem véletlen, hogy költőink közül sokan közelítették meg az ünnepet a gyermeki élmények felől, a tiszta, engedelmes gyermeki lélek ideáját állítva a karácsonyi vers középpontjába, hiszen maga az *Újszövetség* is ezt teszi: „Bizony, mondom nektek: ha meg nem tértek és nem lesztek olyanok, mint a kisgyerekek, nem mentek be a mennyek országába.” (Mt 18,3)

Ezt a tanítást követi a maga módján – a más tekintetben inkább lázadó és rebellisnek tartott – Ady Endre is, akinél a szereplő kedvelt hőse a gyermeki én. Ez az énkép jelenik meg a méltán népszerű *Kís, karácsonyi énekben* is, melynek (ál)naiv hangvételét a zárlat drámai kizökkentése teszi megérzővé:

„Tegnap harangoztak, Holnap harangoznak, Holnap után az angyalok Gyémánt-havat hoznak.

Szeretném az Istent Nagyosan dicsérni, De én még kislány vagyok, Csak most kezdek élni.

Isten-dicséretre Mégis csak kiállok, De boldogak a pásztorok S a három királyok.

Én is mennék, mennék, Énekelni mennék, Nagyok között kis Jézusért Minden szépet tennék.

Új csizmám a sárban Százszor bepiszkolnám, Csak az Urnak szerelmemet Szépen igazolnám.

(Így dúdolgattam én Gyermek-hittel, bátran, 1883 Csúf karácsonyában.)”

HOGY MITŐL OLYAN SZÉP ÉS FONTOS ÜNNEP A KARÁCSONY, KÖLTŐINK SZÁZ ÉS SZÁZ MÓDON MESÉLTÉK MÁR EL NEKÜNK.

Ennél is egyértelműbben fogalmaz Wass Albert *Karácsony készül, emberek!* című versében, amikor sűrű felkiáltójelek kíséretében visszhangozza a parancsolatot:

„Szépek és tiszták legyetek! Súroljátok föl lelketek, csillogtassátok kedvetek, legyetek újra gyermekek, hogy emberek lehessetek!”

Sík Sándor *A szent család* című – címben foglalt témáját tekintve ugyan karácsonyi, a leírtakat tekintve azonban egy nyári idillt tematizáló – versében szintén a bennünk élő gyermeket szólítja meg:

„Én te vagyok és te vagy én. Nincs más igaz a föld színén. Mind, ami az Egyből való, Egymásnak szívére való. Atyámfiai, gyerekek, Csak egyet tudok: szeretek. Igyátok fel a fény szavát: Vagyunk: szeressünk! Nincs tovább.”

Az Isten szeretetének élménye, a magány feloldódása a hitben, az ide vezető út, egyszóval a várakozás egész irodalmunk vándormotívuma. Pilinszky János életművét is áthatja ez a téma. Nehéz lenne eldönteni, melyik versében emelkedik fel legszelbben. A *Zsoltárban* így ír erről:

„S aki egy vánkosra borulva nem érzi magát egyedül: valóban nincsen egyedül.”

Nemes Nagy Ágnes *Csillogszó* című verse is a várakozás élményét fogalmazza meg. A karácsonyt voltaképp mi, ünneplők, hívők teremtjük újra évről évre, Isten és vele a szeretet pedig mindenütt jelen van, hisz bennünk él:

„Mert annak, aki vár, szemében mintha lámpa égne, és arcára kiül a fénye, annyira, hogy nem tudni már: mi fényesebb. A messzi fény-e, vagy annak arca, aki vár.

„S el nem rejtheti semmi sem, se felhős ég, se rossz köpeny, a tiszta szándék átvilágít, s apró lámpákkal szórja be a tél derengő éjszakáit.”

A magyar lírában azonban a karácsony fényei olykor épp a háborúság, békétlenség félelmetes árnyaira, tragikus következményeire világítanak rá. Ahogy az 1956-os forradalom drámájáról szóló egyik legszebb versben, Márai Sándor *Mennyből az angyalában*:

„Nem érti ezt az a sok ember, Mi áradt itt meg, mint a tenger? Miért remegtek világrendek? Egy nép kiáltott. Aztán csend lett. De most sokan kérdeik: mi történt? Ki tett itt csontból, húsból törvényt? És kérdeik, egyre többen kérdeik, Hebegve, mert végképp nem értik – Ők, akik örökségbe kapták –: Ilyen nagy dolog a Szabadság? Angyal, vidd meg a hírt az égből, Mindig új élet lesz a vérből. Találkoztak ők már néhányszor – A költő, a számár, s a pásztor – Az alomban, a jászol mellett, Ha az Élet elevent ellett, A Csodát most is ők vigyázzák, Leheletükkel állnak strázsát, Mert Csillag ég, hasad a hajnal, Mondd meg nekik, – mennyből az angyal!”

Ha van igazán méltó verses ima karácsonykor, olyan, amely a társadalmi, személyes és közösségi békétlenségre is gyógyír lehet, amely az alázatról, elcsendesülésről szól, első magyar nyelvű költőnk gyönyörű zsoltára mindenképpen ilyen.

Hisz mi mást is lenne érdemes kérnünk, mi mást érdemes kívánnunk ilyenkor adventkor magunk, egymás és az ország számára, mint nyugalmat és sok közös örömet, ahogyan azt Balassi Bálint teszi? Az ő szavaival kívánnunk mi is áldott ünnepet és jó olvasgatást!

„Adj már csendességet, lelki békességet, mennybéli Úr! Bujdosó elmémet ódd bútól szívemet, kit sok kín fúr!” ✿

JÁTÉKOS ADVENT

A LEGKISEBBEKET IS VÁRJA A VÁRKERT BAZÁR

Advent első három, gyerekzsivajtól hangos hétvégéje után a karácsony előtti utolsó vasárnapon is izgalmas programokkal készül a Várkert Bazár kisebb és nagyobb gyerekek számára egyaránt: december 19-én a kézműves foglalkozások mellett különleges gyerekelőadás, hangulatos kórusmuzsika, a Várkert Mozi-ban pedig egy csodálatos film teszi teljessé az ünnepvárást.

Minden eszköz és segítség adott lesz a közös családi szórakozáshoz: a kézműves foglalkozásokon a gyerekek játékos formában készíthetnek ünnepi dekorációt. Díszíthatnak karácsonyi papírtányért, köthetnek egyedi könyvecskéket, többféle technikával is készíthetnek ajándékkísérőket, fonalból díszeket és bojtokat varázsolhatnak, valamint elkészíthetik saját kinyitható betlehemüket is.

A Várkert Bazár aulájában december 19-én, vasárnap 11 órakor Grecsó Krisztián verseskötetéből készült ingyenes interaktív gyerekelőadás várja az énekelni, verselni szeretőket, a nagycsoportos óvodásoktól a kisiskolásokig. A *Belefér egy pici szívbe* című produkció a színház varázsát és a koncert szívdobogását viszi el a gyerekek-

hez a szerző, Grecsó Krisztián és a Csík Zenekar közreműködésével. 17 órától az Eötvös József Gimnázium Öregdiák Kórusának minikoncertjén felcsendülő adventi dallamok segítik a karácsonyra hangolódást.

A Várkert Mozi is valódi karácsonyi meglepetéssel várja a családokat: 11 és 15 órakor az adventi időszak elmaradhatatlan kedvencét, *A diótörőt* tekinthetik meg az érdeklődők felvételről a londoni Royal Ballet előadásában. Klasszikus, kihagyhatatlan alapmű ez az egész családnak: a történet karácsony estéjén játszódik, amikor Drosselmayer bácsi a kis Clarát álmok és bűbáj segítségével a fantázia birodalmába röpteti, ahol az idő nem létezik, a családi nappali pedig a gonosz Egérkirály és az ólomkatonák csata-terévé változik. A kalandokkal teli, varázslatos utazás a Hó Birodalmán

át Cukorországig vezet. Csajkovszkij tündöklő muzsikája, a káprázatos jelmezek és díszletek és a táncosok magával ragadó eleganciája minden korosztály számára igazi karácsonyi élménnyé teszi az előadást. A filmre jegyek a varkertbazar.jegy.hu oldalon válthatók.

ÉLETRE KELTETT KARÁCSONYFADÍSZEK

Az advent a közös várakozás, az együtt töltött idő, a meghitt családi pillanatok időszaka. A hosszú decemberi délutánok és esték remek lehetőséget nyújtanak arra, hogy a család apraja-nagyja közösen készüljön a közelgő ünnepre, mesefilmnézéssel, mézeskalács sütéssel vagy éppen a karácsonyi dekoráció elkészítésével. Sokszor elég néhány egyszerű alap-

anyag ahhoz, hogy egy kézműveskedéssel eltöltött délután életre szóló élmény legyen. Ha nincs időnk hosszasan járni az üzleteket dekorációs alapanyagokért, elég kinyitni a kamraajtót: nincs szükség másra, csak egy kis lisztre, sóra és vízre, és néhány pillanat alatt valódi karácsonyváró hangulatot varázsolhatunk.

A só-liszt gyurma sokkal több lehetőséget rejt magában, mint amire gyermekkorunkból emlékezhetünk, ugyanakkor megvan az az előnye, hogy a legkisebbek számára is könnyen használható alapanyag. Pillanatok alatt előállítható ott-honi körülmények között, ráadásul természetes anyagokból készül. A gyurmához két csésze lisztet keverünk el egy csésze sóval, majd öntsünk hozzá egy csésze vizet, és alaposan dolgozzuk össze a hozzávalókat. Egy-két kanál olajat is keverhetünk a tésztába, úgy kevésbé lesz morzsalékos a gyurmánk.

➤ *A csipke különleges textília, amely számos formában lehet díszje a legmodernebb otthonoknak is. A kortárs művészet ikonikus alkotója, Havadtőy Sámuel is szívesen használja ezt az egyedi anyagot festményei és szobrai készítéséhez: a csipke a Szent István-teremhez tartozó tárlaton kiállított műtárgyainál is fontos szerepet kapott*

szintén fillérekből elkészíthető. Mesés díszek szülehetnek csupán néhány alapanyagból! Egy csésze étkezési keményítőt keverünk össze két csésze étkezési szóda bikarbónával, majd öntsünk hozzá egy és egy negyed csészényi vizet. Keverjük el alaposan, majd alacsony lángon, állandó keverés mellett melegítsük, míg össze nem áll selymes, homogén textúrájú anyaggá. Borítsuk nedves konyharuhára, és hagyjuk kihűlni. Formázás előtt érdemes néhány órát pihentetni, majd egy egyenletes felületen nyújtsuk ki a porcelángyurmát egy sodrófa segítségével. Izgalmas strukturált felületet kapunk, ha végighúzzuk az anyagon egy mintázóhengert, de különleges hatást érhetünk el egy csipketerítővel is: borítsuk be vele a porcelángyurma tetejét, finoman nyomkodjuk rá a textíliát, és valóban egyedi mintázatú végeredményt kapunk. A díszek formázásához használjunk különböző alakú süteményszaggatókat, ha függeszteni szeretnénk a díszeket, a szalaglyuk kiszúrásáról ezúttal se feledkezzünk meg. Amennyiben nem fehéren csillogó dekorációt szeretnénk, a száradás után – ami szobahőmérsékleten általában egy napot vesz igénybe – ezeket a díszeket is kedvünkre dekorálhatjuk. ✂

A felhasználásnak csak a fantázia szab határt: süteményszaggatókkal készíthetünk karácsonyfadíszeket, gyurmázhatunk belőle angyalkát, hóembert ünnepi asztaldíszünkhöz, gyárthatunk belőle ajándékkísérőket. Ha a díszet a fára szánjuk, ne felejtsük el egy hurkapálcával átszúrni, hogy később ott vezethessük át a szalagot. Száradás után dekorálhatjuk őket filctollal, akrilfestékkel, lakkal vagy akár csillápporral is.

Ha finomabb, elegánsabb díszekre vágyunk, házi porcelángyurmával is dolgozhatunk. Ez a hófehér, csillogó, és a só-liszt gyurmánál sokkal egységesebb textúrájú gyurma

KÖZÖS ÜNNEP A VÁRKERT BAZÁRBAN

Hatalmas öröm, hogy – szemben a tavalyi évvel, amikor az ünnep a járványhelyzet miatt az online térbe költözött – idén együtt készülhetünk a karácsonyra, közösen várhatjuk az új évet. A Várkert Bazár ebből az alkalomból minden korábbinál tartalmasabb adventi programkínálattal készült látogatóinak, december 30-án pedig különleges évszázó koncert repíti a közönséget a hetvenes évek zenei forradalmának kellős közepébe.

Advent negyedik hétvégéjén számos izgalmas programlehetőséget kínál a Várkert Bazár: a hazai iparművészeti hagyományokat újjáélesztő különleges vásár mellett családi kézműves programok és hangulatos zenei produkciók várják az érdeklődőket.

Az Artisticon Iparművészeti Egyesülettel közösen rendezett barátságos és emberléptékű vásáron több mint félszáz iparművész gyűlik össze szakmai zsűri által minősített alkotásokkal. A látogatóknak lehetőségük nyílik találkozni az alkotókkal, megismerhetik a műalkotások történetét, és nem utolsósorban valóban személyes és értékőrző karácsonyi ajándékokra lelhetnek.

December 18-án a Budapest Bár várja a közönséget szívbe markoló és szívderítő dalokkal. A népszerű zenészek új lendülettel, részben megújított repertoárral és a legnagyobb régi kedvencekkel lépnek színpadra. December 19-én Tóth Vera

és a Budapest Jazz Orchestra teremt hamisítatlan ünnepi hangulatot. *Ünnep, újra együtt!* című koncertjükön fellép az élő zenei legenda, Charlie és Tóth Gabi is. A Budapest Jazz Orchestra zenekarához a Coolstrings virtuóz vonósa is társulnak, hogy minél felejthetlenebb élményt teremtsenek. Az esti koncertek előtt a fellépőkkel közösen meggyújtjuk a Hello Wood által alkotott adventi koszorú egy-egy gyertyáját, és néhány ünnepi gondolat megfogalmazásával tesszük meghitté az adventi várakozást.

A Várkert Bazár koncertterme az ünnep utánra is tartogat meglepetéseket. December 29-én a Grecsó fivérek – Grecsó Krisztián író és Grecsó Zoltán táncművész – várják a közönséget *Többet magunkról* című produkciójukkal, amely különös átmenet az

irodalmi pódiumest és a zenés, táncos színházi előadás között. December 30-án a Random Trip teremt valódi hetvenes évekbeli hangulatot *Tabán a házban* című koncertjével: az improvizációs közösség a magyar könnyűzene történetének legizgalmasabb időszakába repít, olyan legendák részvételével, mint Solti János és Tátrai Tibor, akik maguk is aktív részesei voltak ennek a korszaknak. És a következő év sem indulhat különleges produkció nélkül: január 2-án a MÁV Szimfonikus Zenekar *V4 Classics* című újévi koncertje hívja különleges zenei utazásra a klasszikus zene kedvelőit cseh, lengyel, szlovák és magyar zeneszerzők emblemikus műveivel.

A programokkal kapcsolatos további információkért látogassanak el a www.varkertbazar.hu weboldalra.

MESEKALENDÁRIUM: NAGY ZOÁRD KARÁCSONYA

Mesés adventi tárlattal várja a látogatókat a Várkert Bazár 2022. január 15-ig a déli panorámateraszon. A szabadtéri installáció főszereplője a magyar irodalom egyik legnagyobb meseírója, Lázár Ervin népszerű karaktere, a Négyszögletű Kerek Erdőben otthonra talált lépkedő fenyőfa, Nagy Zoárd.

A kisfiú meg az oroszánok, Berzsián és Dideki, Szegény Dzsoni és Árnika, A Hétfejű Tündér...

Generációk nőttek fel Lázár Ervin történeteinek, melyek korábban soha nem hallott hangon tanítanak játékról, szeretetről és moralitásról. Tudta jól, hogy az élethez kellene a csodák – és szerencsére nem is olyan nehéz tetten érni őket. Műveiben realitás és irrealitás találkozásában csillogtatta meg, amit létezésről gyermekeknek és felnőtteknek tudni érdemes.

A Kossuth- és József Attila-díjas író számos emlékeztető karaktert ajándékozott kicsiknek és nagyoknak.

Tán mind közül a legnépszerűbbek a Négyszögletű Kerek Erdő alakjai: Vacskamati, Aromo, a fékezhetetlen agyvelejű nyúl, Ló Szerafin, Dömdödm, Bruckner Szigfrid, a fájós fogú oroszán, Maminti, a kicsi zöld tündér, Szörnyeteg Lajos és Mikkamakka. Lázár Ervin különleges erdejében talált otthonra világjáró körútját követően Nagy Zoárd, a lépkedő fenyőfa is.

A Várkert Bazár szabadtéri installációján Kollár Árpád József Attila-díjas költő, műfordító megható adventi történetében elevenednek meg Lázár Ervin legendás figurái. A több generációt megszólító mese főhőse

ezúttal Nagy Zoárd, a lépkedő fenyőfa. Karácsony közeledtével őt szokták feldíszíteni az Erdő lakói, erről a hagyományról azonban Lázár Ervin nem árult el többet olvasóinak. A híres meseíró születésének 85. évfordulóján most erre a rejtélyre derít fényt a tárlat. A kiállítás keretei között az Erdő első igazi karácsonyának szívmengető, tanulságos történetével ismerkedhetünk meg. Gyermekkor barátaink meglevenítésében Győri Eszter színes, élettel teli illusztrációja segítkezik, akinek ábrázolásmódja hűen tükrözi a szereplők jellegzetes karaktervonásait.

HÍREK A BUDAVÁRI PALOTANEGYEDBŐL

A Nemzeti Hauszmann Program célja a Budavári Palotanegyed megújítása. Megtiszteltetés számunkra, hogy olyan épületeket és tereket adhatunk vissza az embereknek, amelyek korábban nem csupán méltatlan állapotban voltak, de sokszor el is voltak zárva a látogatók elől. Mindent megteszünk azért, hogy mindig időben felhívjuk a figyelmet az aktuális munkálatokra és az azokkal járó esetleges forgalmi változásokra. Reméljük, ez is elősegíti, hogy a jövőben is megtiszteljenek bennünket figyelmükkel, bizalmukkal.

REKONSTRUÁLJUK A JÓZSEF FŐHERCEGI PALOTÁT

Megkezdjük a József főhercegi palota, valamint a hozzá tartozó palotakert és a neoreneszánsz istálló rekonstrukcióját. Az újjáépített palota turisztikai, kulturális és irodai funkciókat is ellát a jövőben. A munkálatok ideje alatt a Szent György utca Tabán felőli oldalát le kell zárunk a gyalogosforgalom elől, az esetleges további korlátozásokról a helyszínen kihelyezett táblákon és Facebook-oldalunkon is folyamatosan tájékoztatást nyújtunk.

JÓ ÜTEMEN FOLYIK A KARAKAS PASA TORNYA ÉS A FEHÉRVÁRI RONDELLA MEGÚJÍTÁSA

A Karakas pasa tornya megújításához elengedhetetlen munkálatok az ütemtervnek megfelelően zajlanak. Elkészültünk a tető bontásával és újjáépítésével, így már látható a lemezfedés és a csúcsdísz is. Jól haladnak a belső bontások, és a közeljövőben több ablaknyílást is

kialakítunk a homlokzaton. A torony melletti lépcső a munka befejezéséig nem használható, de a tabáni I. és az Országos Széchényi Könyvtárhoz tartozó gyorsliftten könnyen fel lehet jutni a palotába. A Fehérvári rondella háború után épült falazatának bontása is befejeződött. A területen folyamatosan zajlanak régészeti feltárások.

FOLYTATJUK A VÖRÖSKERESZT EGYLET EGYKORI SZÉKHÁZÁNAK ÚJJÁÉPÍTÉSÉT

A teljes körű régészeti feltárás után, ősszel elindult a Vöröskereszt Egylet egykori székházának újjáépítése a Dísz téren. A rekonstrukciós munkálatok miatt a területet körülvevő járdát és a Hunyadi János úti buszparkoló sávot le kellett zárni. A közúti forgalom fenntartása érdekében a Dísz téri parkolósziget egy része megszűnt. A Várkapitányság az I. kerületi önkormányzat részére ingyenes, korlátozott számú parkolási lehetőséget biztosít a Palota úti mélygarázsban.

MEGÚJÍTJUK A HONVÉD FŐPARANCSNOKSÁG ÉPÜLETÉT

Bár a Honvéd Főparancsnokság épületének a második világháborúban szerzett sérülései nem voltak végzetesek, ideológiai okokból a helyreállítás helyett rommá nyilvánították, és fokozatosan visszabontották az első emeletig. Az azóta háborús mementóként álló épületen megindult a rekonstrukciós munka: a Honvéd Főparancsnokságot eredeti magasságában építjük vissza, és a jövőben látogatóközpontként, a Budavári Palotanegyed kulturális és turisztikai kapujaként működik majd, kiállításokkal, közösségi térrel és gasztronómiai funkciókkal. Az építkezés ideje alatt a Budavári Palotanegyedbe látogatók biztonsága érdekében kérjük, hogy gyalogosan a Dísz tér irányából a Szent György utcán keresztül közelítsék meg a Budavári Palota épületegyüttesét, vagy használják a Tabán felől újonnan kialakított nagy kapacitású lifteket a Csikós udvarban.

ÚJJÁSZÜLETTEK A BUDAVÁRI PALOTA KÜLÖNLEGES MŰALKOTÁSAI

A Nemzeti Hauszmann Program kiemelt céljai között szerepel, hogy a Budavári Palotanegyed történelmi helyszínei, műemlékei ismét a terület múltjához méltó módon fogadják a látogatókat. Szakembereink február óta dolgoztak a budai Vár ikonikus turulszobrának felújításán, amely a teljes körű restaurálás után immár ismét a Habsburg-kapu mellől tekint le a Dunára és Pestre. Az érdeklődők az újjászületés minden pillanatát nyomon követhették a Savoyai teraszon felállított szabadtéri restaurátor-műhelynél.

Donáth Gyula szobrászművész turulmadarat ábrázoló alkotását 1905-ben, a Budavári Palota századfordulós bővítésének végső szakaszában állították fel a Habsburg-kapuzhoz tartozó kerítés sarkán. A műnek már a méretei is tiszteletet parancsolóak: magassága 5 méter, a szélessége pedig 7 méter. A hatalmas turul súlya megközelíti a 9 tonnát.

Az alkotás a második világháborúban több helyen megsérült, állapota pedig a kisebb javítások

ellenére azóta jelentősen leromlott. A felújítás során a szakemberek patinamegőrző tisztítást és restaurálást végeztek. A korábbi javításoktól eltérően ezúttal saját alkotóanyagával, bronzhegesztéssel javították ki a bronzfelület sérüléseit. A szobor belső vázát is megerősítették, így immár rozsdamentesacél csavarok tartják össze az alkotást. A restaurált szobrot egy 60 tonnás óriásdaru emelte vissza eredeti helyére.

Nem csupán a turulszobor várja újjászületett formában a 2022-es esztendő: még decemberben végzünk a Habsburg-kapu és a hozzá tartozó lépcső teljes felújításával is. A kovácsoltvas kapu Hauszmann Alajos tervei alapján, Jungfer Gyula műhelyében készült el a századfordulón, csakúgy, mint a díszes kerítés. Sajnos a második világháborúban ez az iparművészeti remekmű is jelentősen megsérült, a lépcső és a kerítés állapota pedig még tovább romlott az utóbbi évtizedekben, így több szempontból is indokolt volt a teljes körű restauráció.

Az újjászületések sora pedig még itt sem ér véget: az év végéig befejeződik a Halászó gyerekek kútja és

a hozzá tartozó terasz megújítása is. A díszkutat 1900-ban Senyei Károly alkotta meg, a szoborcsoport egy hatalmas harcsával küzdő két fiút és egy őket szemlélő kislányt ábrázol. Rossz állapota miatt a kút hosszú évek óta nem működött. Új medencéje vízzáró vasbetonból készült, az azt körülvevő mészkő szegély pedig a korábbi átmérő mintegy kétszerese lett. A háború után a szobrok alkotóelemeit összetartó bronzcsavarokat acélra cserélték, ezek azonban elrozsdásodtak az évtizedek alatt, így a szakemberek az eredeti alapanyagból pótolták a nélkülözhetetlen elemeket. Helyrehozták a szobrokon lévő kisebb lyukakat és repedéseket, a kislány pedig visszakapta copfjának hiányzó masniját. A szoborcsoporton patinamegőrző tisztítást is végeztek.

Érdeemes hát kiadós sétára indulni a Budavári Palotanegyedbe az év utolsó heteiben: három különleges műalkotás várja a látogatókat immár eredeti, méltó formájában. ❁

FELSÉGES TYÚKHÚSLEVES

Felséges, nemcsak abban az értelemben, hogy nagyszerű, hanem azért is, mert valódi királyi recept. Ez a különleges tyúkhúsleves volt ugyanis Sisi kedvenc levese, melyet előszeretettel fogyasztott magyarországi látogatásai alkalmával. Erzsébet királyné gyakran és szívesen tartózkodott országunkban: a budai Várban sokkal kellemesebb környezetet vette körül, mint a szigorú, protokolláris bécsi udvarban, a Gödöllői Királyi Kastélyban pedig minden másnál meghittebb hangulatban időzhetett. Ő maga így fogalmazta meg mindent az édesanyjának írt egyik levelében: „A bécsi udvarban a hangulat császári, Budán királyi, Gödöllőn családi. Itt nyugta van az embernek, nincsenek rokonok, nem piszkálódik senki, ott meg Bécsben, ott van az egész császári pereputty!” Pereputty alatt gyaníthatóan elsősorban anyósát, Zsófia főhercegnét érthette, aki az elbeszélések szerint nem könnyítette meg menyé mindennapjait.

Gödöllőn azonban mindig nagy szeretettel fogadták a magyarok királynéját. A fáma szerint itt nemcsak sétálghatott, lovagolhatott, vadászhatott kedvére, de még szilvás gombócot is készített saját kezűleg férjének, Ferenc Józsefnek. Talán csak

itt érezhette magát valóban szabadnak, hiszen a gödöllői kastélyban nem volt annyira kötött az etikett, nem volt beosztva számára a nap minden órája, perce.

A Gödöllői királyi szakácskönyv tanúsága szerint – amely a nem mindennapi receptek mellett izgalmas történetekben is bővelkedik a kastély egykori úri vendégeiről – az uralkodói párnak többször szolgálták fel gödöllői tortát és pogácsát is. Mivel ezek a finomságok kihívást jelenthetnek azok számára, akik – akárcsak Sisi – szeretnék megőrizni alakjukat, inkább a felséges tyúkhúsleves receptjét ajánljuk Szabó Margit könyvéből. A leves az ünnepi asztalnak is emlékeztető fogása lehet. ✂

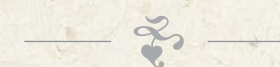
ERZSÉBET KIRÁLYNÉ KEDVENC LEVESE

Hozzávalók: 1 egész tyúk ✂ 2 sárgarépa ✂ 1 petrezselyemgyökér ✂ 1 vörshagyma ✂ fél karalábé ✂ fél zellergumó ✂ 100 g zöldborsó ✂ 150 g spárga ✂ levestészta ✂ só, szemes bors

Elkészítés: A tyúkból szedjük ki a belsősegeket (májat, zúzat, szívet), és tegyük fel a húst főni egy nagyobb fazékban, hideg vízben. Ízesítsük sóval. Amikor felforrt, szűrjük le a habját, és adjuk hozzá a belsősegeket, a borsot, valamint a megtisztított, feldarabolt répát, petrezselyemgyökeret, hagymát, karalábét és zellert. Lassú tűzön főzzük tovább. Amikor a hús már majdnem megfőtt, adjuk a leveshez a zöldborsót és a megtisztított spárgát. Főzzük tovább, amíg a hús teljesen puha nem lesz. Amikor elkészült, vegyük le a tűzről, tegyük kicsit félre, míg le nem ülepedik, majd szűrjük le. A húst, a belsősegeket és a zöldségeket szedjük egy szép levesestálba, öntsük hozzá a külön vízben megfőzött levestésztát, majd kanalazzuk rá a levest. Ha szeretjük, petrezselyemmel is megszórhatjuk.

KERESZTREJTVÉNY

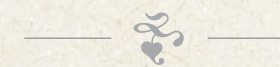

Olvasóinkat hónapról hónapra játékra csábítjuk, amelynek nem titkolt célja, hogy izgalmas, érdekes részleteket fedezzenek fel a budai Várnegyed csodás épületei között sétálva. A kérdés és egyben a rejtvény megfejtése tehát: melyik várbeli épület részlete látható a fotón?

A megfejtést, valamint a játékos nevét és címét január 3-ig várjuk e-mailben (budavarisetak@varkapitanysag.hu) vagy postai levélben (Várkapitányság Nonprofit Zrt., 1519 Budapest, Pf. 365). Kérjük, az e-mail tárgyában vagy a borítékon tüntessék fel: Magazin, rejtvény.

A helyes megoldást beküldők között páros belépőjegyet sorsolunk ki a Budai Várséták tematikus vezetéseire.

	✂	BORÁSZATI ESZKÖZ	FÓKUSZPONT	PÁROSAN FŐLÉ!	TÖKMAG!	RADIO FREQUENCY	✂
	1						S
	A KÁLIUM VEGYJELE		AZ ABC 10. BETŰJE		FÉNYFORRÁS!		
	FRANCIA ARANY		RÖVID KEZDET	RÓMAI 500	BÜVERŐ		
	TELEKVÉG!			AJTÓ KÖZEPE!!	GABONI AUTÓJEL		
	✂	2	AZURÁN VEGYJELE	ÓMEN			NÉZD CSAK!
	DORONG			FILMET SZEMLÉL			
					FOSZTÓKÉPZŐ		
	ELLENÁLLÁS JELE		KÖZÉPKÉK!	PÁRATLAN FOLT!	NAGYLEMEZ RÖVIDEN!	ELŐTAG: KÖRÜLÖTTI	
			NITROGÉN VEGYJELE	EKE RÉSZEI!		UTCA, RÖVIDEN	
	✂	0					✂

A nyereményjátékban részt vevő személyek a megfejtés beküldésével hozzájárulnak a személyes adataik a <http://varkapitanysag.hu/adatkezesi-tajekoztato> internetes oldalon elérhető tájékoztató megkezeléséhez a játékban történő részvétel céljából.

V4 Classics

ÚJÉVI KONCERT A MÁV SZIMFONIKUS ZENEKARRAL

2022.

január 2. 19:00

Várkert Bazár
Rendezvényterem

VÁRKERT
BAZÁR

KÖZREMŰKÖDŐK

MÁV Szimfonikus Zenekar

Farkas Róbert, vezető karmester

Balázs János, Kossuth-díjas zongoraművész

Cantemus Kóruscsalád Pro Musica

Leánykara, karigazgató: Szabó Dénes

Műsorvezető: Becze Szilvia